

Soạn bài Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy

Kiến thức cơ bản

Tóm tắt:

Sau khi giúp An Dương Vương xây dựng xong Loa Thành, trước khi ra về, thần Kim Quy còn tặng cho chiếc vuốt để làm lẫy nỏ thần. Nhờ có nỏ thần, An Dương Vương đánh bại quân Triệu Đà khi chúng sang xâm lược. Triệu Đà cầu hôn Mị Châu cho Trọng Thủy, vua vô tình đồng ý. Trọng Thủy dỗ Mị Châu cho xem trộm nỏ thần rồi ngầm đổi mất lẫy thần mang về phương Bắc.

Sau đó, Triệu Đà phát binh đánh Âu Lạc. Không còn nỏ thần, An Dương Vương thua trận, cùng Mị Châu chạy về phương Nam. Thần Kim Quy hiện lên kết tội Mị Châu, vua chém chết con rồi đi xuống biển. Mị Châu chết, máu chảy xuống biển thành ngọc trai. Trọng Thủy mang xác vợ về chôn ở Loa Thành, xác liền biến thành ngọc thạch. Vì quá tiếc thương Mị Châu, Trọng Thủy lao đầu xuống giếng mà chết. Người đời sau mò được ngọc trai, rửa bằng nước giếng ấy thì ngọc trong sáng thêm.

Truyện thuyết là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa yếu tố lịch sử và yếu tố tưởng tượng hoang đường. Nó phản ánh quan điểm đánh giá, thái độ và tình cảm của nhân dân về các sự kiện lịch sử và các nhân vật lịch sử.

Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy là câu chuyện về bi kịch mất nước của cha con An Dương Vương và bi kịch tình yêu của Mị Châu - Trọng Thủy. Từ câu chuyện ấy, nhân dân ta muốn rút ra và truyền lại cho con cháu các thế hệ sau bài học lịch sử về ý thức đề cao cảnh giác với âm mưu xâm lược của kẻ thù.

Rèn kỹ năng

Các chi tiết liên quan đến nhân vật An Dương Vương:

- An Dương Vương xây thành nhưng thất bại.
- An Dương Vương được Rùa Vàng giúp xây thành và chế nỏ thần.
- Vua đánh thắng Triệu Đà lần thứ nhất.
- Vua chủ quan khi Triệu Đà đem quân đánh.
- Vua thất bại và chém chết Mị Châu.

a) An Dương Vương được thần linh giúp đỡ bởi nhà vua đã có ý thức đề cao cảnh giác, sớm lo việc xây thành đắp lũy và chuẩn bị vũ khí để chống ngoại xâm. Tưởng tượng ra sự giúp đỡ thần kì này, nhân dân ta đã tỏ lòng ca ngợi công lao của nhà vua và tự hào về việc xây thành, chế nỏ cũng như những chiến công trong sự nghiệp đánh giặc giữ nước của dân tộc ta.

b) Sự thất bại của An Dương Vương bắt đầu từ chỗ nhà vua chấp nhận lời cầu hòa và thêm nữa còn cho Trọng Thủy về ở rể. Trong sự việc này, An Dương Vương đã tỏ ra mơ hồ về bản chất ngoan cố của kẻ thù, tỏ ra mất cảnh giác. Hơn nữa việc mất nước còn do nhà vua chủ quan ý vào có vũ khí lợi hại nên đã không đề phòng khi quân giặc tiến công.

c) Chi tiết Rùa Vàng, Mị Châu và việc vua chém đầu con gái theo lời kết án của Rùa Vàng được sáng tạo ra để nhân dân ta gửi gắm lòng kính trọng đối với vị vua anh hùng dũng cảm – con người sẵn sàng hi sinh những tình cảm riêng tư để giữ tròn khí tiết và danh dự trước đất nước non sông. Nó cũng phê phán thái độ mất cảnh giác của Mị Châu, đồng thời cũng là lời giải thích "nhẹ nhàng" nhằm xoa dịu nỗi đau mất nước.

Những chi tiết liên quan đến vai trò của Mị Châu trong bi kịch mất nước của người Âu Lạc:

- Mị Châu ngây ngô cho Trọng Thủy xem trộm nỏ thần.
- Trên đường rút chạy, nàng còn rắc lông ngỗng cho Trọng Thủy và quân lính đuổi theo.

Sự mất cảnh giác của Mị Châu là ở chỗ đã cả tin đem trao vào tay giặc bí quyết chống giặc giữ nước của quốc gia. Hơn thế nữa khi hai cha con đã bị thất bại, nàng lại vì bị tình cảm lu mờ mà chỉ đường cho giặc khiến cho hai cha con bị rơi vào con đường cùng tận.

Thực ra ý kiến cho rằng "Mị Châu làm vậy là chỉ tuân theo tình cảm vợ chồng mà bỏ quên nghĩa vụ đối với Tổ quốc" và "việc Mị Châu tuyệt đối nghe và làm theo ý chồng là đương nhiên" là không thuyết phục dù chúng ta biết Mị Châu là một người vợ thời phong kiến. Khi dựng truyện, tác giả dân gian cũng chỉ muốn nhấn mạnh sự cả tin và ngây thơ của Mị Châu, vì thế mới có bài học giữ nước cay đắng, xót xa nhưng thấm thía truyền đến tận hôm nay.

Phân kết truyện liên quan đến cái chết của Mị Châu thể hiện hai cái nhìn tưởng như trái ngược nhưng lại rất thống nhất của tác giả dân gian. Mị Châu bị trừng trị là một dứt khoát, rõ ràng của lịch sử. Nó xuất phát từ truyền thống yêu nước và lòng thiết tha với độc lập tự do của người Việt ta. Nhưng Mị Châu lại được "hồi sinh"

(hóa thân vào ngọc và đá) bởi dân tộc ta bao giờ cũng bao dung. Kết thúc ấy thể hiện niềm cảm thông với sự trong trắng ngây thơ của nàng công chúa.

Câu chuyện của Mị Châu quả đúng là lời nhắn nhủ của tác giả dân gian đối với thế hệ trẻ muôn đời trong việc giải quyết mối quan hệ giữa tình nhà với nghĩa nước, giữa cái riêng với cái chung.

Có thể nói Trọng Thủy là thủ phạm trực tiếp gây ra bi kịch của nước Âu Lạc và cái chết của hai cha con Mị Châu. Vừa là con, vừa là bề tôi, Trọng Thủy đã tuân thủ tuyệt đối theo mệnh lệnh của Triệu Đà. Nhìn ở khía cạnh này, Trọng Thủy đúng là một kẻ thù của dân tộc.

Hình ảnh "ngọc trai - giếng nước" là một hình ảnh đẹp lại vừa giàu ý nghĩa. Nó là một sự kết thúc hoàn mỹ cho một mối tình. Chi tiết "ngọc trai" đã chứng thực được tâm lòng trong sáng của Mị Châu. Chi tiết "giếng nước" có hồn Trọng Thủy lại là chi tiết được dựng lên để hóa giải nỗi hối hận vô cùng và tội lỗi của nhân vật này. Hình ảnh "ngọc trai - giếng nước" với việc ngọc trai kia đem rửa trong nước giếng này lại càng sáng đẹp hơn còn nói lên rằng Trọng Thủy đã tìm được lời hóa giải trong tình cảm của Mị Châu ở thế giới bên kia. Nhìn ở khía cạnh này Trọng Thủy lại là một kẻ si tình thật đáng thương.

"Cốt lõi lịch sử" của truyện là việc An Dương Vương xây thành Cổ Loa và sự thực về sự thất bại của Âu Lạc trước sự xâm lược của Triệu Đà. Cái cốt lõi ấy đã được dân gian làm cho sinh động bằng việc thêm vào nhiều sự việc chi tiết thần kì như chuyện xây thành, chế nỏ; chuyện về cái chết của An Dương Vương và của Mị Châu; chi tiết về "Ngọc trai - giếng nước".... Chính việc thêm vào truyện các chi tiết thần kì này đã giúp cho câu chuyện thêm hấp dẫn và sinh động. Nó cũng thể hiện một cái nhìn bao dung của nhân dân ta với các nhân vật lịch sử và với tất cả những gì đã xảy ra.

Thực ra cách đánh giá trong "Trọng Thủy chỉ là kẻ gián điệp. Ngay cả việc yêu Mị Châu cũng chỉ là giả dối" hay "Giữa Mị Châu và Trọng Thủy có tình yêu chung thủy và hình ảnh "ngọc trai – giếng nước" đã ca ngợi mối tình đó" đều phiến diện và hời hợt. Đó là những cách đánh giá theo hướng quá tuyệt đối hóa một mặt của vấn đề.

Có thể nêu ý kiến: việc Trọng Thủy lấy cắp lẫy nỏ thần và là người trực tiếp gây ra bi kịch mất nước của Âu Lạc và cái chết của hai cha con An Dương Vương là một điều đáng trách. Tuy nhiên, tình yêu mà Trọng Thủy dành cho Mị Châu cũng là chân thật và sâu nặng. Chính vì vậy đối với nhân vật này, chúng ta thấy vừa đáng thương lại vừa đáng giận.

An Dương Vương đã tự tay chém đầu người con gái duy nhất của mình. Cách xử lý này hoàn toàn phù hợp với đạo lý truyền thống của dân tộc ta. Nó thể hiện lòng bao dung của dân tộc đối với những đứa con lầm lỗi nhưng đã biết cúi đầu hối hận và chịu tội. Trước đất nước, nhân dân, cách hành xử của nhà vua là đầy trách nhiệm. Thế nhưng về tình nhà, An Dương Vương chắc chắn cũng vô cùng đau đớn. Việc để cho hai cha con đoàn tụ bên nhau (khi chết) là cái kết hợp tình hợp lý và nhân hậu của nhân dân ta.

Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy, cho đến tận ngày nay vẫn chiếm được cảm tình của người đọc. Người ta đọc truyện để hiểu về lịch sử, để rút ra những bài học bổ ích cho mình và cho con cháu đời sau. Nhưng không chỉ thế, đọc truyền thuyết này, người ta còn muốn hiểu sâu sắc hơn bi kịch của một mối tình rất đẹp trong lịch sử.

Sức sống của truyền thống An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy còn khơi nguồn cho những cảm hứng thi ca. Các tác giả như Tố Hữu, Trần Đăng Khoa... đều đã có những sáng tác lấy cảm hứng từ tác phẩm này. Ví dụ trong bài thơ "Tâm sự" rút trong tập thơ "Ra trận" của nhà thơ Tố Hữu, có đoạn viết:

*... Tôi kể ngày xưa chuyện Mị Châu,
Trái tim lầm lỡ để trên đầu.
Nỏ thần vô ý trao tay giặc,
Nên nỗi cơ đồ đắm biển sâu...*

Soạn Ngữ Văn lớp 10 Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy trang 42, 43

Tìm hiểu chung

Bố cục:

Bài văn được chia làm 4 đoạn:

- Đoạn 1 (“Vua An Dương Vương...bèn xin hòa”): Nhờ sự giúp đỡ của Rùa Vàng, An Dương Vương xây thành, chế nỏ, đánh giặc giữ nước thành công.
- Đoạn 2 (“không bao lâu...cứ được nhau”): hành vi lấy cắp nỏ thần của Trọng Thủy.
- Đoạn 3: (“Trọng Thủy...đi xuống biển”): An Dương Vương mất nước, kết cục bi thảm của hai cha con.

- Đoạn 4 (phần còn lại): Kết cục cay đắng của Trọng Thủy và hình ảnh “ngọc trai - giếng nước” có ý minh oan cho Mị Châu.

Tóm tắt:

- An Dương Vương xây thành xong lại đổ. Rùa Vàng hiện lên giúp đỡ. Thành xây xong, Rùa vàng tặng một cái móng để làm lẫy nỏ chống giặc.

- Trọng Thủy sau khi lấy Mị Châu đã tìm cách lấy nỏ thần. Triệu Đà phát binh đánh Âu Lạc. An Dương Vương thua trận cùng con gái chạy khỏi loa thành.

- Thần Kim Quy kết tội Mị Châu là giặc. An Dương Vương chém Mị Châu rồi đi xuống biển.

- Trọng Thủy thương tiếc Mị Châu nhảy xuống giếng tự tử. Máu Mị Châu thành ngọc trai, rửa giếng nước đó thì sáng hơn.

Hướng dẫn soạn bài

Soạn Câu 1 trang 42 SGK Ngữ Văn 10 tập 1

Các chi tiết liên quan đến nhân vật An Dương Vương:

- An Dương Vương xây thành nhiều lần nhưng đều bị lừa.

- Vua được thần Kim Quy giúp đỡ xây thành và chế nỏ thần.

- Nhờ có nỏ thần vua đánh thắng Triệu Đà lần thứ nhất.

- Lần thứ hai Triệu Đà xâm lược, vua chủ quan và bị mất nước.

- Vua và Mị Châu bỏ chạy, Vua chém Mị Châu và đi xuống biển.

a. An Dương Vương được thần linh giúp đỡ vì:

- An Dương Vương lo xây thành để bảo vệ nhân dân, đất nước.

- Nguyên vọng của An Dương Vương phù hợp với nguyên vọng của nhân dân.

- Thần linh đứng về phía An Dương Vương có nghĩa là thần linh ủng hộ cuộc sống độc lập, tự do của người dân đồng thời là cách để nhân dân ca ngợi công lao của nhà vua, bày tỏ niềm tự hào về việc xây thành, chế nỏ chiến thắng giặc.

b. Sự mất cảnh giác của nhà vua được biểu hiện như sau:

- Bắt đầu từ sự việc nhà vua chấp nhận lời cầu hòa thêm nữa còn gả con gái và cho Trọng thủy về ở rể khiến hắn có điều kiện dò tìm bí mật của nỏ thần và đánh tráo.
- Vì chủ quan khinh địch, cậy có nỏ thần: không chăm lo phòng bị đất nước, giặc đến gần mà vẫn điềm nhiên ngồi đánh cờ.

c. Thái độ, tình cảm của nhân dân:

- Thể hiện lòng kính trọng đối với vị vua anh hùng, dũng cảm.
- Phê phán thái độ mất cảnh giác của An Dương Vương, Mị Châu, đồng thời là lời giải thích “nhẹ nhàng” nhằm xoa dịu nỗi đau mất nước.

Soạn Câu 2 trang 42 sách giáo khoa Ngữ Văn lớp 10 tập 1

Cách lí giải 1: Việc làm của Mị Châu là do quá trọng tình cảm cá nhân mà thiếu sự suy xét.

Cách lí giải 2: Cách lí giải này xuất phát từ luân lí của chế độ phong kiến xưa tam tòng, tứ đức, người phụ nữ xuất giá thì phải theo chồng.

=> Mị Châu vừa đáng trách vừa đáng thương:

- Đối với quốc gia, Mị Châu đáng trách: không cảnh giác, không phân biệt bạn – thù, say đắm trong hạnh phúc cá nhân quên đi vận mệnh dân tộc.
- Đối với gia đình, Mị Châu đáng thương nhiều hơn: là người vợ trọng tình và cả tin.

=> Bài học giữ nước cay đắng, xót xa.

Soạn SGK Ngữ Văn lớp 10 tập 1 Câu 3 trang 43

Chi tiết hư cấu sau cái chết của Mị Châu mang những ý nghĩa:

- Mị Châu bị trừng trị là một thái độ dứt khoát, rõ ràng của lịch sử => xuất phát từ truyền thống yêu nước và lòng tha thiết với độc lập tự do của người Việt ta.
- Mị châu được “hồi sinh” bởi dân tộc ta bao dung, độ lượng. Kết thúc ấy thể hiện niềm cảm thông với sự trong trắng, ngây thơ của nàng.

=>Lời nhắn nhủ của tác giả: hãy tinh táo và sáng suốt trong việc giải quyết mối quan hệ giữa tình nhà với nghĩa nước, giữa cái riêng với cái chung.

Soạn Câu 4 trang 43 SGK Ngữ Văn 10 tập 1

Hình ảnh “ngọc trai - giếng nước” là một hình ảnh đẹp và giàu ý nghĩa. Nó là sự kết thúc hoàn mỹ cho một mối tình:

- Chi tiết “ngọc trai”: đã chứng thực tấm lòng trong sáng của Mị Châu
- Chi tiết “giếng nước”: hóa giải sự hối lỗi của Trọng Thủy.
- Hình ảnh “ngọc trai - giếng nước”: là lời hóa giải trong tình cảm của Trọng Thủy đối với Mị Châu ở thế giới bên kia.

=>Nhìn ở khía cạnh này Trọng Thủy là một kẻ si tình đáng thương.

Soạn Câu 5 sách giáo khoa Ngữ Văn 10 tập 1 trang 43

- Cốt lõi lịch sử:
  - + An Dương Vương xây thành Cổ Loa.
  - + Nước Âu Lạc bị Triệu Đà xâm lược.
- Sự thần kì hóa cốt lõi lịch sử của dân gian:
  - + Thần linh: cụ già từ phương Đông tới, Rùa Vàng, nỏ thần, An Dương Vương đi xuống biển, hình ảnh “ngọc trai - giếng nước”.
  - + Tình yêu Mị Châu- Trọng Thủy.

Luyện tập

Soạn Câu 1 trang 43 SGK Ngữ Văn lớp 10 Tập 1

Đối với đất nước Âu Lạc Trọng Thủy lấy cắp nỏ thần, là người trực tiếp gây ra bi kịch của nước Âu Lạc và kết thúc bi thảm của hai cha con An Dương Vương.	Đối với tình cảm vợ chồng với Mị Châu Tình yêu của Trọng Thủy dành cho Mị Châu là chân thật và sâu nặng. Vì quá ân hận, đau đớn, thương tiếc Mị Châu mà nhảy xuống giếng tự vẫn.
--	---

=>Trọng Thủy đáng trách, đáng lên án. =>Trọng Thủy là kẻ si tình đáng thương

Soạn SGK Ngữ Văn 10 tập 1 Câu 2 trang 43

- An Dương Vương đã tự tay giết chết người con gái đã khăng định vua đặt lợi ích quốc gia lên trên tình cảm cha con.
- Việc thờ hai cha con bên nhau thể hiện đạo lí truyền thống nhân đạo cho thấy sự công bằng, độ lượng, bao dung của nhân dân ta.

Soạn Câu 3 sách giáo khoa Ngữ Văn lớp 10 trang 43

Một số bài thơ viết về Mị Châu - Trọng Thủy:

- Bài thơ Tâm sự của Tố Hữu có đoạn:

Tôi kể ngày xưa chuyện Mị Châu

Trái tim làm chỗ để trên đầu

Nỏ thần vô ý trao tay giặc

Nên nổi cơn đồ đắm bể sâu.

Nội dung chính:

Bi kịch về sự mất cảnh giác để mất nước, bi kịch gia đình, bi kịch tình yêu.

=> Truyện An Dương Vương và Mị Châu - Trọng Thủy

=> Bài học lịch sử

Câu chuyện tình yêu cha con, tình yêu lứa đôi và tình yêu đất nước hay nhất, tiêu biểu nhất về thời kỳ Âu Lạc của dân tộc ta.